

Krystyna Krzyżanowska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ŹRÓDŁA FACHOWYCH INFORMACJI W OPINII ROLNIKÓW

SOURCES OF PROFESSIONAL INFORMATION IN THE OPINION OF FARMERS

Słowa kluczowe: wiedza fachowa, źródła informacji, gospodarstwo rolnicze, doskonalenie zawodowe

Key words: professional knowledge, information sources, farm, professional development

Abstrakt. Przybliżono poziom wiedzy fachowej, źródła i zakres informacji oraz formy doskonalenia zawodowego preferowane przez producentów rolnych mieszkających na terenie powiatu makowskiego. Z przeprowadzonych badań wynika, że rolnicy najczęściej poszukiwali informacji ekonomicznych, związanych m.in. z opłacalnością produkcji, co w obecnej trudnej sytuacji finansowej gospodarstw rolniczych znajduje pełne uzasadnienie. Prawie połowa badanych zainteresowana była innowacyjnymi rozwiązaniami z zakresu produkcji roślinnej i zwierzęcej. Największym zainteresowaniem producentów rolnych cieszyły się porady pracowników ośrodków doradztwa rolniczego, na drugim miejscu uplasowały się audycje telewizyjne, a na trzecim informacje zamieszczone w czasopiśmie rolniczym. Badani rolnicy uczestniczyli w takich formach doskonalenia zawodowego, jak: samokształcenie, kwalifikacyjny kurs rolniczy, studia podyplomowe oraz szkolenie branżowe.

Wstęp

Rolnictwo jest dziedziną aktywności zawodowej, która obliuguje rolników do permanentnego doskonalenia zawodowego i uzupełniania wiedzy fachowej, ponieważ działanie w środowisku ciągle zmieniającym się i charakteryzującym się dużą dozą niepewności wymaga od tej grupy zawodowej znacznej elastyczności i dostosowania się do rzeczywistości. W obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej rolnik staje się bardziej menadżerem niż technologiem: większym zakresie wykorzystuje wiedzę z zakresu zarządzania i marketingu niż wiedzę technologiczną zdobytą w procesie kształcenia i doskonalenia zawodowego. Producent rolny, aby przetrwać na rynku, musi zdobywać na bieżąco niezbędne informacje, prawidłowo je interpretować i reagować na nie [Ciupał 2010]. Wobec wielości źródeł informacji fachowych (a może wręcz informacyjnego przeladownia) sposoby pozyskiwania tych informacji i operowania nimi przez współczesnych rolników wydają się kwestią nie mniej ważną niż zarządzanie wiedzą w przedsiębiorstwach, mimo że mają nieco odmienny charakter. W gospodarce rynkowej informacja jest szczególnie cenioną wartością. Rolnicy wykorzystują informację m.in. podejmując decyzję o zmianie planu produkcji, długoterminowych inwestycjach czy miejscu i czasie sprzedaży swoich produktów [Krzyżanowska 2012].

Obecnie coraz więcej młodych rolników kończy wyższe szkoły rolnicze. Jednak dynamicznie zmieniająca się sytuacja w rolnictwie sprawia, że zarówno wiedza, jaką rolnicy uzyskali kilkadziesiąt lat temu w szkole zawodowej, jak i ta uzyskana niedawno w szkole wyższej już po kilku latach staje się nieadekwatna do bieżących potrzeb. W związku z tym rolnicy, którzy chcą utrzymać się ze swoich gospodarstw, muszą uzupełniać wykształcenie i poszukiwać wiedzy we własnym zakresie. Jednym z ważniejszych jej źródeł są takie środki masowego przekazu, jak: prasa fachowa, audycje radiowe i telewizyjne oraz portale internetowe.

Dobrym źródłem wiedzy fachowej powinny być liczne szkolenia dla rolników, organizowane m.in. przez instytucje państwowe (np. MRiRW, ARiMR, ośrodki doradztwa rolniczego), jak oraz firmy prywatne. Z badań przeprowadzonych wśród 103 rolników w latach 2004-2007 przez Krzywórkę [2011] na terenie powiatu zambrowskiego wynika, że aktywni, rozwijający swe gospodarstwa rolnicy raczej w nich nie uczestniczyli. Otóż szkolenia często nie były dostosowane do potrzeb słuchaczy zarówno pod względem formy, jak i treści. Prowadzący często nie byli w stanie odpowiedzieć na szczegółowe pytania zorientowanych w danym temacie rolników, natomiast przekazywali im mnóstwo niepotrzebnych informacji technicznych bądź prawnych, niemających praktycznego zastosowania.

W artykule przybliżono poziom wiedzy fachowej, źródła i zakres informacji oraz formy doskonalenia zawodowego preferowane przez rolników mieszkających na terenie powiatu makowskiego. Opracowanie przygotowano na podstawie badań własnych oraz wybranych pozycji literatury naukowej.

Celem poznawczym badań było określenie potrzeb informacyjnych i form doskonalenia zawodowego rolników prowadzących gospodarstwa zlokalizowane na terenie powiatu makowskiego (województwo mazowieckie).

Material i metodyka badań

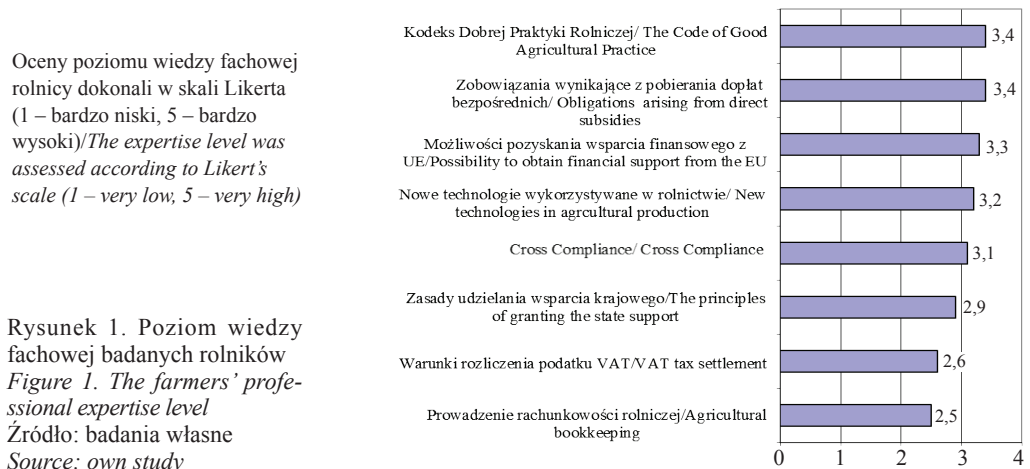
W badaniach empirycznych wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, na którą złożyły się dwie techniki: ankieta według standaryzowanego kwestionariusza i analiza literatury przedmiotu. Badania empiryczne przeprowadzono w 2012 r. wśród 120 rolników mieszkających na terenie powiatu makowskiego w województwie mazowieckim.

W badanej populacji dominowali mężczyźni (70,8%). Gospodarstwa rolnicze prowadziły głównie osoby młode i w średnim wieku: do 40 roku życia – 45,8%, od 41 do 50 lat – 35,0%, w przedziale 51-60 lat – 16,7% oraz powyżej 60 lat – 2,5%. Badani rolnicy byli dobrze wykształceni, gdyż 95,8% legitymowało się wykształceniem ponadpodstawowym, z czego 27,5% – wykształceniem zasadniczym, 47,5% – średnim i 16,6% – wyższym. Działalność rolniczą podejmowali rolnicy kierujący gospodarstwami należącymi do różnych grup obszarowych, w tym: gospodarstwa do 5 ha (6,7%), od 5 do 10 ha – 18,3%, od 10 do 20 ha – 32,5%, od 20 do 30 ha – 27,5% oraz powyżej 30 ha – 15,0%. Większość badanych rolników (77,5%) wyróżniała się długim stażem pracy w rolnictwie trwającym powyżej 10 lat.

Poziom wiedzy fachowej badanych i formy doskonalenia zawodowego

W ostatnich kilkunastu latach następowało przewartościowanie zasobów, którymi dysponuje człowiek – wzrasta znaczenie wiedzy, kreatywności, innowacji i przedsiębiorczości. Dlatego poziom wiedzy fachowej, którym legitymują się rolnicy, ma współcześnie kluczowe znaczenie w rozwoju gospodarstw rolniczych. W przeprowadzonych badaniach rolnicy dokonali oceny poziomu swojej wiedzy niezbędnej do prowadzenia gospodarstwa rolniczego. Szczegółowe dane na ten temat przedstawiono na rysunku 1.

Ponad połowa badanych (58%) wyraziła opinię, że w stopniu dobrym lub bardzo dobrym rozpoznała zobowiązania wobec ARiMR wynikające z pobierania dopłat bezpośrednich, prawie połowa respondentów (44%) wskazała na wysoki lub bardzo wysoki poziom wiedzy dotyczący *Kodeksu dobrych praktyk rolniczej* i płatności ONW. Natomiast 56% rolników oceniło nisko lub bardzo nisko

zasób wiedzy dotyczący prowadzenia rachunkowości rolniczej, 48% respondentów w ten sam sposób określiło poziom wiedzy z zakresu warunków rozliczania podatku VAT na zasadach ogólnych.

Badani rolnicy uczestniczyli w różnych formach doskonalenia zawodowego. Najczęściej poszukiwali informacji we własnym zakresie (58,3%), co trzeci badany ukończył kwalifikacyjny kurs rolniczy, co dziesiąty studia podyplomowe, również co dziesiąty respondent był uczestnikiem szkolenia branżowego.

Źródła informacji oraz zakres potrzeb informacyjnych preferowanych przez rolników

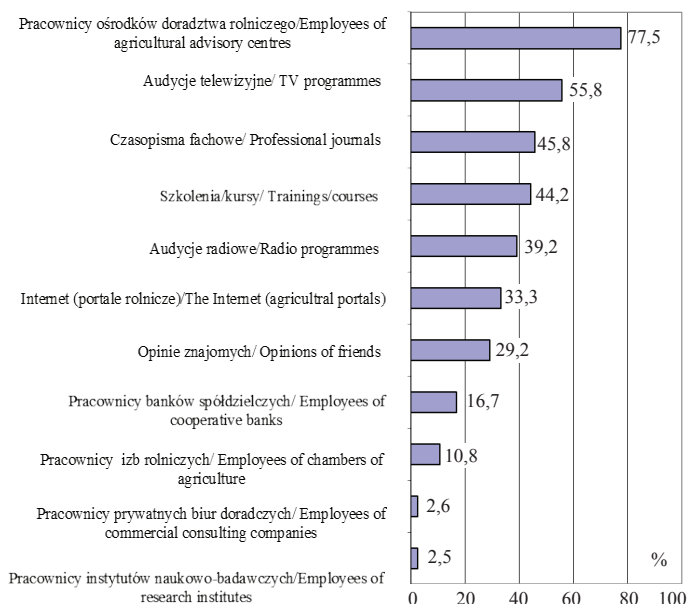
W badaniach poszukiwano odpowiedzi na pytanie, z których źródeł informacji rolnicy korzystają najczęściej w wiedzy fachowej. Odpowiedź na to pytanie zamieszczono na rysunku 2. Z przeprowadzonych badań wynika, że największym zainteresowaniem producentów rolnych cieszyły się porady doradców ODR, na drugim miejscu uplasowały się audycje telewizyjne, a na trzecim informacje opublikowane w czasopiśmie rolniczych. Najrzadziej rolnicy korzystali z porad pracowników instytutów naukowo-badawczych i prywatnych firm doradczych.

Istotną kwestią podjętą w przeprowadzonych badaniach empirycznych była również częstotliwość korzystania z różnych źródeł informacji fachowych, na którą miały wpływ takie czynniki, jak: dostępność danego źródła, przyzwyczajenia rolników do korzystania z porad pracowników wybranej instytucji czy też potencjalne opłaty i ich wysokość za uzyskane informacje. Szczegółowe informacje na ten temat przedstawiono w tabeli 1.

Z doradcami ODR większość rolników kontaktowała się raz w miesiącu (28%), natomiast z doradcami prywatnych firm doradczych przeważnie nieregularnie (8%). Co najmniej raz w miesiącu rolniczą audycję telewizyjną oglądało 40% badanych, z rolniczych portali internetowych korzystało 29% respondentów, a czasopisma fachowe czytało 31% badanych rolników.

W badaniach poszukiwano odpowiedzi na pytanie, jaki jest zakres potrzeb informacyjnych kierowników gospodarstw rolniczych. Szczegółowe informacje na ten temat zamieszczono na rysunku 3.

Z przeprowadzonych badań wynika, że rolnicy najczęściej poszukiwali informacji ekonomicznych związanych m.in. z opłacalnością produkcji, co znalazło pełne uzasadnienie w obecnej, trudnej sytuacji finansowej gospodarstw rolniczych. Prawie połowa badanych zainteresowana była

Rysunek 2. Źródła informacji fachowych preferowane przez badanych rolników (badany mógł podać więcej niż jedną odpowiedź)

Figure 2. Preferred sources of professional information according to the surveyed farmers (respondent could give more than one answer)

Źródło: badania własne
Source: own study

Tabela 1. Częstotliwość korzystania z różnych źródeł informacji przy poszukiwaniu porad fachowych
 Table 1. The frequency of use of various information sources in search for professional advice

Źródła informacji/Information sources*	Częstotliwość wykorzystania źródeł informacji/ Frequency of use information sources [%]				
	raz w miesiącu lub częściej/ once a month or more frequently	raz na kwartał/ once a quarter	raz w roku/ once a year	nieregularnie/ irregularly	wcale/ never
Pracownicy ośrodków doradztwa rolniczego/ Employees of agricultural advisory centres	28,0	42,0	4,0	20,0	6,0
Pracownicy izb rolniczych/Employees of chambers of agriculture	11,0	-	6,0	15,0	68,0
Pracownicy instytutów naukowo- badawczych/Employees of research institutes	-	-	4,0	17,0	79,0
Pracownicy prywatnych firm doradczych/ Employees of commercial consulting companies	-	-	2,0	8,0	90,0
Pracownicy banków spółdzielczych/ Employees of cooperative banks	7,0	3,0	1,0	58,0	31,0
Audycje telewizyjne/TV programmes	40,0	4,0	7,0	45,0	4,0
Czasopisma fachowe/Professional journals	31,0	15,0	5,0	46,0	3,0
Internet (portale rolnicze)/The internet (agricultural portals)	29,0	2,0	2,0	21,0	46,0
Audycje radiowe/Radio programmes	18,0	9,0	-	50,0	23,0
Znajomi/Friends	16,0	9,0	7,0	45,0	23,0
Szkolenia/kursy/studia podyplomowe/ Trainings/courses/postgraduate	3,0	23,0	22,0	33,0	20,0

*Badany mógł podać więcej niż jedną odpowiedź/The respondent could give more than one answer

Źródło: badania własne

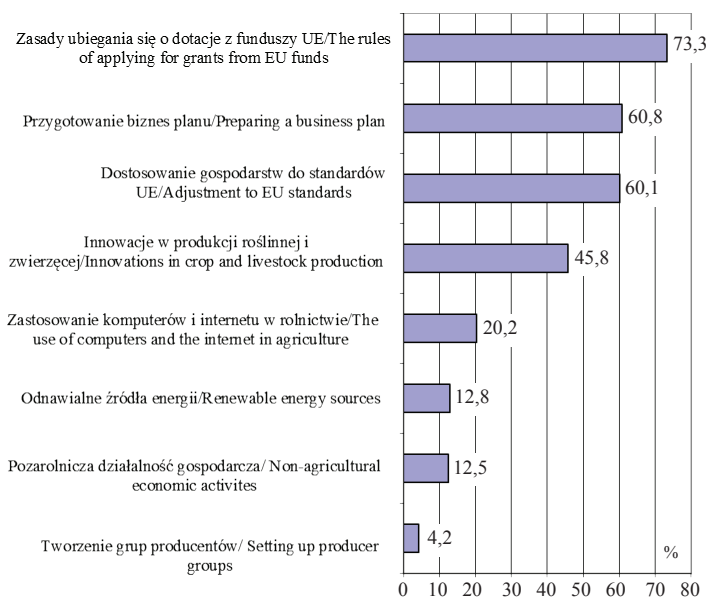
Source: own study

Rysunek 3. Zapotrzebowanie na informacje związane z prowadzeniem gospodarstwa rolniczego (badany mógł podać więcej niż jedną odpowiedź)

Figure 3. The demand for information related to farming (respondent could give more than one answer)

Źródło: badania własne

Source: own study

innowacyjnymi rozwiązaniami w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, co piąty respondent wskazywał na potrzebę poszerzenia wiedzy z zakresu nowych technologii informacyjnych, co dziesiąty chciał poznać zagadnienia dotyczące odnawialnych źródeł energii, form pozarolniczej działalności gospodarczej lub zasad funkcjonowania w grupach producentów rolnych.

Wnioski

Ponad połowa badanych producentów rolnych oceniła swoją wiedzę dotyczącą prowadzenia rachunkowości rolniczej oraz warunków rozliczania podatku VAT na zasadach ogólnych nisko lub bardzo nisko. Pomoc i wsparcie merytoryczne w tym zakresie rolnicy powinni otrzymać przede wszystkim od doradców ODR lub pracowników prywatnych biur doradczych. Istnieje również potrzeba intensyfikacji działalności szkoleniowej oferowanej m.in. przez placówki naukowo-badawcze i doradcze a skierowanej do tej grupy odbiorców.

Największym zainteresowaniem producentów rolnych cieszyły porady doradców ODR, na drugim miejscu uplasowały się audycje telewizyjne, a na trzecim informacje zamieszczone w czasopiśmie rolniczym. Najrzadziej rolnicy korzystali z porad pracowników instytutów naukowo-badawczych, zazwyczaj bardziej oddalonych od miejsca zamieszkania zainteresowanych niż ODR, czy też z komercyjnych usług pracowników prywatnych biur doradczych.

Rolnicy najczęściej poszukiwali informacji ekonomicznych związanych m.in. z opłacalnością produkcji, co w obecnej sytuacji związane jest z trudną sytuacją finansową gospodarstw rolniczych. Prawie połowa badanych zainteresowana była innowacyjnymi rozwiązaniami z zakresu produkcji roślinnej i zwierzęcej, a co piąty respondent wskazywał na potrzebę doskonalenia się w zakresie zastosowania nowych technologii informacyjnych w rolnictwie.

Literatura

- Ciupał M. 2010: *Wykorzystanie źródeł informacji w gospodarstwach rolniczych Małopolski o różnym kierunku produkcji*, Inżynieria Rolnictwa, nr 4(122), s. 37.
- Krzyżanowska K. 2012: *Źródła informacji rolniczej w odbiorze społecznym*, [W:] *Media relations w sektorze rolno-spożywczym*, Wydaw. SGGW, Warszawa, s. 136.
- Krzyworzeka A. 2011: *Funkcjonowanie wiedzy rolniczej*, E-mentor, nr 3(40), www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/nr/40/id/848, data dostępu 12.02.2013 r.

Summary

The article presents the level of expertise, sources and range of information and forms of professional development preferred by farmers, the residents of Makowski county. The study shows that farmers most often sought economic information related to e.g. the profitability of production, which is fully justified in the current difficult financial situation of farms. Almost half of the respondents were interested in innovative solutions in the field of crop and livestock production. When in need of professional advice most agricultural producers turned to the employees of agricultural advisory centres, followed by television programmes and information in agricultural journals. The surveyed farmers participated in the following forms of training: self-education, agricultural qualification course, postgraduate studies and industry training.

Adres do korespondencji
dr hab. Krystyna Krzyżanowska, prof. SGGW
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Katedra Ekonomiki Edukacji, Komunikowania i Doradztwa
ul. Nowoursynowska 166
02-787 Warszawa
tel. (22) 593 41 51
e-mail: krystyna_krzyzanowska@sggw.pl